

HOGYAN JÖTT LÉTRE AZ ŐRSÉGI KÖNYVTÁR?

GALAMBOS, FRANZ

Úgy érzem magamat, mint a fenyőfák vagy óriás pálmák között meghúzódó kis vadvirág, amikor világhíres intézmények könyvtárai mellett én most egy kis falusi könyvtárról szeretnék néhány szót szólni. Igaz ugyan, hogy érdekes hely ez a kis falu és még néhány társa: ezer éve laknak itt az egykori magyar határőrök utódai és az utóbbi időben a figyelem is kezd ránk irányulni.

Burgenlandról ill. annak magyarságáról szélsőséges, téves adatok terjedtek el, még szakkörökben is: vagy túlozva, nagy reményeket fűznek hozzánk, vagy mint kiháló, jelentéktelen kis népcsoportot, teljesen „leírnak” bennünket. Az tény, hogy csupán pár ezer a magyar lakossága ennek az öt egykori határőrhelységnek: Alsó- és Felsőőrnek, Közép- és Felsőpulyának, valamint Óriszigetnek, de legalább ugyanennyi azoknak a létszáma, akik innen származnak és most Amerikától Ausztráliáig a világ minden részén megtalálhatók. Emellett ez a „legkisebb magyar kisebbség”, az egyetlen ősi magyar település nyugaton, nem messze a mai határoktól. A helyzet jellemzésére egy kis történetet szeretnék elmondani.

Pár évvel ezelőtt egy idős nénit hoztam át a határon. Sárvári születésű volt, de Felsőőrrre ment férjhez még a század első éveiben. A magyar határőr visszaadta a statisztikai lapját azzal, hogy nincs jól kitöltve. – Nem hinném, mondom, mert én töltöttem ki a 80 éves néni helyett. – De igen, nincs feltüntetve, hogy mikor hagyta el Magyarországot. Mondom: semmikor, mert Magyarországot hagyta el őket.

Ne értsen senki félre: nem akarok itt irredenta, revíziós szövegeket hangoztatni. A két világháború közötti ilyen jellegű politika semmit sem használt az otthoni kulturális életnek. Igaz ugyan, hogy aki akart, az bármikor Magyarországra jöhetett, és itt elvégezhette az iskoláit is, a hatóságok azonban nem vették ezt jónéven. Ausztria náci megszállása alatt pedig még a magyar iskolák is megszűntek, és lezárták a határt.

Ez volt a helyzet a háború utáni évtizedekben is, és csak most, az utóbbi években változtak meg a körülmények. 12 éve alakult meg a Magyar Kultúregyesület, azóta jelentjük meg kis lapunkat, az Őrséget, és azóta szerveztük meg az Őrségi Magyar Könyvtárat is.

A 70-es évek elején, amikor több iskolában újra megindult a magyar oktatás és egyre több kulturális rendezvényre került sor, hiányát éreztük egy jól használható magyar könyvtárnak – elsősorban a tankönyvek szerkesztése, az órákra, előadásokra való felkészülés és az öregek és legfiatalabbak olvasási igényeinek kielégítése során.

A 60-as évek végén, a 70-es évek elején örvendetes jelenségként a burgenlandi magyarság életében is igény mutatkozott a magyar kulturális élet iránt. Könnyebbé vált a kapcsolat az anyaországgal is. Az alsóőri községhezán szabaddá váltak a bank tágas, világos helyiségei, amelyek nagyon alkalmasnak mutatkoztak könyvtári célokra. Megkaptuk a bécsi Magyar Kultúr- és Sportegyesület felsőőri könyvtárának anyagát, és sorra jelentek magánosok is, felajánlva padlásokon vagy raktárakban heverő magyar könyveiket.

A könyvkölcsönzést már 1973-ban elkezdtük, bár az ünnepélyes megnyitásra csak 1975-ben került sor. Ezt maga a tartományi kormány feje, Kéry Landeshauptmann vállalta. A megnyitón a Magyarok Világszövetségének főtitkára és küldöttsége is jelen volt. A könyvtár azóta is állandóan gyarapszik. Mint említettem, magánfelajánlások révén számos értékes és ritka könyvhöz, ill. sorozathoz jutottunk, de magyar szervezetektől is állandóan kapunk küldeményeket, így pl. az Országos Széchényi Könyvtártól és az Eötvös Kollégium Könyvtárától.

Könyvtárunknak négy fenntartója (Träger) van: Alsóőr község (Ausztria egyetlen, még ma is magyar többségű helysége), az egyházközség, a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület és a Népművelési Intézet (Volksbildungswerk). Természetesen tagjai vagyunk az Osztrák Népkönyvtárak Szervezetének is, ahonnan minden könyvtári segédeszközt megkapunk. Könyvtárunk, amely jelenleg 14 ezer kötetből áll, nem csupán egyszerű közművelődési kölcsönző könyvtár. Az is, hiszen több mint 400 beiratkozott olvasónk van, de igyekszünk minél inkább a hungarológia, a helytörténet, valamint az osztrák-magyar kulturális kapcsolatok irányába orientálódni. Van pár ezer német nyelvű könyvünk is, amelyek zömmel magyar tárgyúak, ill. vonatkozásúak. Szívesen jönnek hozzánk kutatók távolabbról is, mert – mint mondják – könyvtárunk könnyen kezelhető és a Magyarországon megjelent művek mellett a szlovákiai, jugoszláviai és romániai magyar kiadványok és természetesen a nyugaton megjelentek is rendelkezésre állnak. Számos disszertáció, dolgozat vagy kiadvány készült már nálunk, így pl. mi adjuk ki az Őrség című lapot. Van 3 fiókkönyvtárunk: Felsőpulyán, Felsőőrött és Szigeten.

Könyvtárunkat igyekszünk helyi kulturális központtá kiépíteni. Az írói felolvasások mellett vasárnaponként rendszeresen tartunk felolvasó délutánokat, összejöveteleket, gyermekeknek mesedélutánokat, iskolásoknak tanfolyamokat, előadássorozatokat. Diafilm-, hanglemez- és hangkazetta-gyűjteményünk is van.

Főként a könyvtár anyagára támaszkodva három nagyobb szabású kiállítást is rendeztünk: 1973-ban Petőfi Sándor, 1975-ben Móra Ferenc és 1979-ben Faludi Ferenc jubileumával kapcsolatban. A kiállítási anyag beszerzése és elrendezése terén sokat köszönhetünk Pajkossy György úrnak, a Széchényi Könyvtár főosztályvezetőjének és Hölvényi Györgynek, az Egyetemi Könyvtár munkatársának.

Idén nyáron a szombathelyi Tanárképző Főiskola könyvtárától kaptunk személyi segítséget régóta tervezett katalógusunk kiadásához. Távolabbi célunk: egy hungarológiai, vagyis magyarságtudományi intézet létrehozása a burgenlandi Őrségben, amely könyvtárunknak, ill. gyűjteményeinknek a jövőben méltó „gazdája” lehetne.